

ІНФОРМУВАННЯ ЯК ОСНОВА ЗАПОБІГАННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

В поняття торгівлі людьми вкладають різні явища, які мають спільні ознаки, головна серед яких – продаж або інша платна передача, з метою експлуатації людини. З'являються нові тенденції в торгівлі людьми. Змінюються методи та підходи злочинних угруповань, способи вербування, групи ризику. Потерпілими від торгівлі людьми стають і чоловіки; усе менше жінок у віці за 35 років, а більше молодих – 15-19 років вивозяться для роботи у секс-індустрії, що свідчить про тенденції до омолодження цього ганебного бізнесу і дитячого рабства. Основними чинниками, що призводять до торгівлі людьми є економічні, політичні, соціальні, правові, психологічні та наявність так званої соціальної мережі за кордоном.

***Ключові слова:** торгівля людьми, протидія торгівлі людьми, чинники, причини, запобігання торгівлі людьми.*

Постановка проблеми

Торгівлю тлумачать як: такий продаж людини, коли її покупець отримує над нею всі або майже всі атрибути права власності (работоргівлю); продаж, що призводить до застосування щодо людини інститутів та звичаїв тотожних з рабством, таких, як боргова кабала, сімейне рабство; вивезення для продажу або продаж людини за кордоном чи у своїй країні для використання в проституції або порнобізнесі; продаж дитини для незаконного усиновлення; використання ембріона чи плода людини з корисливою метою (фактично продаж ембріону чи плоду); продаж людини з метою незаконного вилучення її органів [4, с. 24].

Процес торгівлі людьми може включати особу або групу осіб, починаючи з вербувальника і закінчуючи особою, яка купує чи одержує жертву. Це може бути особа, що утримує людину в умовах рабства чи застосовує до неї методи, тотожні рабству, примусова праця, наприклад, примусове використання в промисловій, сільськогосподарській, рибальській галузях, чи в жебрацтві, у домогосподарстві служницею, чи в примусовому шлюбі. Відповідно до сучасного тлумачення торгівлі людьми, вона визнається і без ознаки перетинання державних кордонів. Адже є велика кількість випадків "внутрішньої" торгівлі людьми, що відбувається під час переміщення людей з одного регіону в інший у межах однієї країни. Такі особи страждають від насильства не менше тих, кому доводиться перетинати кордон [4, с. 23-24].

Останні дослідження і публікації. На початку XXI ст. стає актуальним дослідження вітчизняними та зарубіжними науковцями протидії торгівлі людьми. Визначимо основні напрями досліджень: стандарти соціальних послуг у сфері протидії торгівлі людьми – В.Ю. Кизим, О.А. Козачук; соціально-педагогічні основи протидії торгівлі людьми та експлуатації дітей – К.Б. Левченко, Л.Г. Ковальчук, О.А. Удалова; запобігання торгівлі людьми в системі професійно-технічної освіти – І.Д. Зверева, Р.М. Зеленский, Н.С. Калашник; соціальну профілактику торгівлі людьми – К.Б. Левченко, І.М. Трубавіна. Основним регулюючим нормативно-правовим актом у боротьбі з торгівлею людьми є Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001 р. (ст. 149).

Мета статті полягає в аналізі публікацій вітчизняних та зарубіжних науковців щодо основ запобігання торгівлі людьми в Україні та світі.

Виклад матеріалів дослідження

Сьогодні з'являються нові тенденції в торгівлі людьми. Змінюються методи та підходи злочинних угруповань, способи вербування, групи ризику [5, с. 16]. Загалом зміни мають такі вияви: потерпілими від торгівлі людьми стають і чоловіки; усе менше жінок у віці за 35 років, а більше молодих – 15-19 років вивозяться для роботи у секс-індустрії, що свідчить про тенденції до омолодження бізнесу і дитячого рабства; з'являється інформація про факти торгівлі дітьми;

торгівці висувають більше вимог до "якості товару"; все більше з'являється потерпілих від торгівлі людьми, які використовувалися не в секс-бізнесі, а експлуатувалися в домашньому господарстві, на напівлегальних та нелегальних мануфактурах та фабриках (їх вік 30-50 років); нові місця пошуку товару (торгівці переходять до вербування у сільську місцевість); більш завуальованим та законспірованим стало вербування. Вербувальники знаходять людей, самостійно оформляють їм документи, перевозять їх через кордон і передають у руки покупцю за рубежом, одержуючи відразу гроші. Поширюється внутрішня торгівля – з метою втягнення до порнобізнесу та проституції дітей, у тому числі на замовлення іноземців; змінюються форми торгівлі людьми, шляхи вивезення.

Маємо зазначити, що стаття 149 Кримінального кодексу України характеризує торгівлю людьми чи здійснення інших незаконних дій, об'єктом яких є людина, а також вербовка, переміщення, передача чи отримання людини, що здійснені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого становища особи, як злочин, який карається обмеженням свободи на термін від трьох до восьми років [3].

Треба наголосити, що, крім звичайної експлуатації, жінки стикаються ще з однією її формою – сексуальною експлуатацією, котра приносить найбільші прибутки у сфері торгівлі людьми. Жінки, які вивозяться до іноземних держав з метою використання їх у секс-бізнесі, становлять вкрай ізольовану та беззахисну групу. Порушення прав людини та насилля носять масовий характер. Жінки працюють в секс-клубах, притонах чи бюро інтимних послуг, де власники, крім того, використовують їх прибиральницями, офіціантками чи хатніми робітницями. Обмеженням свободи, шантажуванням та залякуванням сутенери повністю підкоряють їх собі. Зрозуміло, що в таких умовах особа потерпає від психологічних, моральних та фізичних випробувань [5, с. 17]. До більшості країн Західної Європи українські громадяни виїжджають за туристичними або гостьовими візами, термін дії яких – 3 місяці. Такі візи не дають права на роботу. Крім того, майже в кожному випадку сутенери вилучають персональні документи (паспорти). Особу переконають (і воно насправді так і є), що лише той факт, що вона знаходиться на нелегальному становищі, тягне багато неприємних наслідків: ув'язнення, депортація, штраф. Крім того, незнання іноземної мови стає на перешкоді спілкування жертви та представників влади країни, де знаходиться жертва торгівлі людьми.

Важливо виділити причини, що сприяють втягненню дітей у комерційну сексуальну експлуатацію. Їх умовно можна розподілити на дві групи. Перша – це фактор "штовхання", тобто коли важкі життєві обставини спричинили втягнення дитини в комерційну сексуальну експлуатацію (примус батьків чи опікунів, безпритульні діти, нарко- або алкогелезалежні). Друга група – це фактори "притягування". До цих факторів можна віднести такі, які приваблюють дітей до роботи в секс-бізнесі та порнографії. Це і культ сексу в ЗМІ, особливо на екрані та в журналах, уява про легкість і швидкість заробітку та непотрібність набуття освіти. Тому діти ще шкільного віку іноді роблять вибір саме такого заробітку. Існують різні фактори, які "підштовхують" дітей до комерційної сексуальної експлуатації. Це недбале та безвідповідальне ставлення батьків, що не задовольняють основні життєві потреби дитини (їжу, житло, одяг та освіту) або жорстоко поведуться: сексуальне насильство в сім'ї, психологічний тиск та побої дитини [5, с. 18].

Маємо зазначити, що жертва "торгівлі людьми" часто має погану обізнаність щодо можливостей працевлаштування та перебування за кордоном, а також про наслідки нелегального працевлаштування за кордоном. До правових чинників можна віднести відсутність, з одного боку, працюючої системи захисту потерпілих, недостатню захищеність українських громадян від рук торговців "живим товаром" як в Україні, так і за її межами, а з другого – складний шлях доведення злочинної діяльності, збору доказів та документування злочину працівниками правоохоронних органів. Досі в Україні нема закону про соціальний захист українських громадян за кордоном [5, с. 19].

Важливим чинником є наявність так званої соціальної мережі за кордоном. За даними дослідження Міжнародної організації праці, у більшості мігрантів, як благополучних, так і жертв торгівлі людьми, за кордоном працює хтось чи з родичів, чи близьких друзів, що сприяє поінформованості про можливість працевлаштування там, значно полегшує процес виїзду. Мало дослідженими є психологічні чинники: кризовий стан, у якому знаходяться наші громадяни, призвів і до зменшення самозахисту, погіршення психологічного самопочуття людей. За

принципом "уже гірше не буде" люди погоджуються на різні авантюрні пропозиції, навіть не думаючи про їх наслідки. І.М. Трубавіна та Л.Г. Ковальчук виокремили ефективні форми і методи роботи із запобігання торгівлі людьми. Серед них пріоритетна роль належить активним, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини і сприяють формуванню критичного мислення. Найважливішими серед яких дослідники визначили дискусії, що сприяють виявленню різних точок зору на проблему позитивного і негативного в них [1, с. 112]. Доцільно їх використовувати для зміни ставлення до проблем торгівлі людьми, насильства в сім'ї, потерпілих та членів їх сімей.

Висновки

Таким чином, маємо зазначити, що причини торгівлі людьми в існуванні зовнішніх чинників, серед яких слід зазначити як позитивні: відкриття кордонів та спрощення можливості для українських громадян подорожувати по світу як у пошуках розваг, так і праці; так і негативні: інтернаціоналізація тіньової економіки; зростання різниці між багатими та бідними державами.

Підсумовуючи маємо зазначити, що інформування українських громадян щодо основ протидії торгівлі людьми та експлуатації дітей, прав людини, стандартів соціальних послуг у сфері протидії торгівлі людьми є важливим напрямом у формуванні безпечної поведінки всіх вікових та соціальних груп населення нашої країни та запобіганні цього ганебного явища.

Використані джерела

1. Запобігання торгівлі людьми в системі професійно-технічної освіти : навч.-метод. посіб. / І. Д. Зверева, Р. М. Зеленский, Н. С. Калашник та ін. – К. : Україна, 2008. – 284 с.
2. Знай та захищай свої права / авт. кол. : М. В. Губко та ін.. ; заг. ред. К. Б. Левченко. – К. : Ла Страда-Україна, 2006. – 69 с.
3. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.kmu.gov.ua/control/>
4. Права людини в діяльності української міліції (2011) / заг. ред. О. А. Мартиненко. – Київ-Харків : Права людини, 2011. – 354 с.
5. Соціальна профілактика торгівлі людьми : навч.-метод. посіб. / за ред. К. Б. Левченко, І. М. Трубавіної. – К. : Агентство Україна, 2007. – 352 с.
6. Соціально-педагогічні основи протидії торгівлі людьми та експлуатації дітей : навч.-метод. посіб. / К. Б. Левченко, Л. Г. Ковальчук, О. А. Удалова та ін. – К. : Агенство Україна, 2011. – 292 с.
7. Стандарти соціальних послуг у сфері протидії торгівлі людьми: збірка проектів документів / Міжнар. жіночий правозахисний центр "Ла Страда-Україна"; упоряд. В. Ю. Кизим, О. А. Козачук. – К. : Агентство Україна, 2011. – 96 с.

NoskoM.O., GrischenkoS.V.

INFORMING AS BASIS OF PREVENTION OF TRADING IN PEOPLE IS IN UKRAINE AND WORLD

In the concept of trading in people inlay the different phenomena which have general signs, main among which is a sale or other requiring payment transmission, with the purpose of exploitation of man. New tendencies appear in trading in people. Methods and approaches of criminal groupments, methods of recruiting, risk group change. Victims from trading in people are become by men; all less women in age for 35 years, and anymore youths – 15-19 years taken out for work in sexual industry which testifies to the tendencies to the rejuvenation of this disgraceful business and child's slavery. By basic factors, which result in trading in people economic, political, social, legal, psychological that

presence of the so-called social network abroad. Informing of citizens is basis of prevention of trading in people in Ukraine and world.

Keywords: *trading in people, counteraction to trading in people, factors, reasons, preventions of trading in people, informing.*

Стаття надійшла до редакції 23.11.2013 р.

